

Õiguskantsler

Teie 19.08.2019 nr

Meie 22.10.2019 nr 6-1/191212/1905158

Nime muutmine, elamisloa taotlemine

Austatud []

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et Teie abikaasal, kes on välisriigi kodanik, ei ole võimalik tagasi võtta neiu põlvnime. Ta soovib taastada endise nime, sest tema kodakondsusriik Kambodža ei tunnusta välisriigis sõlmitud abielu. Seetõttu ei ole Teie abikaasal võimalik päritoluriigis oma nimeandmeid muuta ega isikut tõendavaid dokumente uuendada. Tartu Linnavalitsus selgitas talle, et nime muutmiseks tuleks abielu lahutada. Lisaks olid Teil küsimused elamisloataotluse kohta.

Leian, et põhiseaduse kohaselt on välisriigi kodanikul õigus võtta tagasi oma abiellumiseelne nimi, kui sama nimi on ka tema välisriigis välja antud isikut tõendavas dokumendis. Siseministerium leidis samuti, et seadus võiks olla selles asjas paindlikum ning tegi vajaliku muudatuse uue nimeseaduse eelnõusse. Kahjuks pole praegu veel teada, millal see eelnõu algatatakse ning seadus vastu võetakse. Kõige kiiremini ja tõhusamalt on võimalik Teie abikaasal oma õigusi kaitsta kohtu kaudu.

Välismaalase õigus nime muuta

Nime muutmise vabadus tuleneb [põhiseaduse](#) §-dest 19 ja 26. Samuti on see Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 8 sätestatud õigus.¹ Nime muutmine võib olla vajalik nii perekonnaseisutoimingute tõttu kui ka muudel põhjustel.² Põhiseaduse § 9 lg 1 kohaselt kehtivad põhiseaduses loetletud kõigi ja igapäevaste õigused, vabadused ja kohustused ka Eestis viibivatele välisriikide kodanikele.

Nime muutmise õigust võib siiski piirata. Välisriigi kodanike nime muutmise õigust piiratakse riikide suveräänsuse põhimõttest lähtudes ning ühiskondliku julgeoleku tagamiseks. Kui üks riik on kinnitanud inimese nime ning talle välja andnud isikut tõendavad dokumendid, ei saa teine riik nõuda sellelt riigilt nende andmete muutmist või dokumentide kehtetuks tunnistamist. Erineva isikunimega dokumentide kasutamine tekitab segadust inimese identiteedi suhtes.

¹ RKPJKo 03.05.2001, nr [3-4-1-6-01](#), p 15.

² Samas; EIKo 25.11.1994, [Stjerna vs. Soome](#), 18131/91, p 38 jj.

Seetõttu piirab [nimeseadus](#) (NS) välismaalase nime muutmise õigust. Nime saab muuta seoses perekonnasündmustega (abiellumine, abielulahutus, lapsendamine). Seaduse kohaselt ei saa aga välismaalane võtta tagasi abiellumiseelset nime ilma abielu lahutamata (vt NS § 4 lg 2).

Teie abikaasa soovib, et tema nimi kattuks passi kantud nimega ning seetõttu soovib ta tagasi võtta oma esialgse nime. Seega ei ole ühtegi asjakohast põhjendust, miks Teie abikaasa ei peaks saama taastada oma endist nime.

Ka Siseministerium on seisukohal, et nimeseadus võiks olla paindlikum olukorras, kus Eesti on välisriigi kodanikule andnud abiellumisel uue perekonnanime. Siseministerium tegi selleks täienduse uue nimeseaduse eelnõusse. Uue nimeseaduse eelnõu kohaselt on võimalik Eestis sõlmitud abieluga saadud perekonnanimest loobuda ja võtta tagasi abiellumiseelne perekonnanimi juhul, kui inimese kodakondsusriik ei tunnusta Eestis abiellumisel saadud perekonnanime.³

Niisiis on Siseministerium möönnud, et kõnealusel juhul pole põhjendatud keelata välismaalasel endise nime tagasivõtmist. Kahjuks võib sellekohase muudatuse jõustumine võtta aega. Sellises olukorras on kõige otstarbekam, kui Teie abikaasa pöördub oma õiguste kaitseks kohtusse. Kõigepealt tuleks esitada Tartu Linnavalitsusele taotlus nime muutmiseks. Kui haldusorgan jätab taotluse rahuldamata, on võimalik esitada kaebus halduskohtule. Kohtumenetluse käigus saate taotleda, et kohus algataks põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse nimeseaduse suhtes, sest seadus ei luba välismaalasel kirjeldatud asjaoludel nime muuta.

Teil on mõistagi õigus selle olukorra lahendamiseks abielu lahutada ja uuesti abielluda nagu oma kirjas mainite. Ametiasutus ei saa siiski soovitada eraelulisi otsuseid. Sellega võivad kaasneda ka uued probleemid. Abielu lahutamine ja uuesti abiellumine võtab aega, sest on kehtestatud järelemõtlemisaeg (vt [perekonnaseisutoimingute seaduse](#) §-d 41 ja 45). [Välismaalaste seaduse](#) (VMS) kohaselt jäetakse abielu lahutamise korral elamisloataotlus rahuldamata või tunnistatakse elamisluba kehtetuks.

Elamisloataotlus

Põhiseaduse kohaselt on igal Eesti kodanikul subjektiivne õigus elada Eestis (põhiseaduse § 36 lg 1). Põhiseadus tagab ka õiguse perekonnaelu puutumatusetele (põhiseaduse §-d 26 ja 27). Välismaalaste seaduse kohaselt võib Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) lugeda abikaasa juurde elama asumise taotluse põhjendamatuks, kui elamisloa taotleja Eestis elaval abikaasal on võimalik elama asuda oma abikaasa kodakondsusjärgsesse riiki või asukohariiki või abikaasadel on võimalik elama asuda mõnda teise riiki (VMS § 142 lg 1). PPA on kinnitanud, et seda sätet kohaldatakse siiski vastavuses põhiseadusega.

Riigikogu on teinud viimastel aastatel välismaalaste seaduses muudatusi, millega on püütud arvestada asjaoluga, et välismaalasel võib olla vajalik seoses töö, eraelu või muude asjaoludega viibida Eestist eemal. Sellest tulenevalt ei ole püsiva elamise nõue enam seotud mingi kindla ajavahemikuga, mille jooksul inimene peab Eestis viibima. Kui välismaalane viibib Eestis elamisloa või elamisõiguse alusel, on see välismaalaste seaduse tähenduses välismaalase püsiv

³ Eelnõu kohaselt (03.10.2019 seisuga) on kavas sätestada: „Käesoleva seaduse § 21 lõikes 1 nimetamata isik, kelle kodakondsusriik ei tunnusta Eestis abiellumisel saadud perekonnanime, võib ühe aasta jooksul abielu sõlmimisest taotleda abielukande muutmist perekonnanime osas vastavalt käesoleva seaduse §-s 17 sätestatule.“

Eestis elamine (VMS § 6).⁴ Seaduse kohaselt peab välismaalane registreerima elukoha rahvastikuregistris siiski ühe kuu jooksul pärast elamisloa saamist ja tal peab olema registreeritud elukoht kogu elamisloa kehtivusaja vältel (VMS § 121, § 140 lg 1).

Loodan, et selgitustest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristiina Albi 693 8412
Kristiina.Albi@oiguskantsler.ee

⁴ Vt lähemalt välismaalaste seaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu ([251 SE](#)) seletuskirjast, lk 13–14.